

uitgedacht, om menschen te winnen voor bepaalde gedachten, een apparaat, dat ook den apostel ten dienste stond. En dat heeft hij niet één keer gedaan, maar dat heeft hij altijd gedaan. Prof. Grosheide zegt dan ook: „juist door de volheid der uitdrukking (ik kwam om het getuigenis Gods te spreken) wordt te kennen gegeven dat Paulus met dit bepaalde doel te Corinthe kwam, het dadelijk begon na te jagen en er getrouw aan bleef”. Zoo is de apostel der heidenen de heidenwereld ingegaan met het evangelie, dat ook voor de heidenen was.

Men heeft wel gezegd, dat de apostel juist te Corinthe van methode is veranderd, omdat zijn methode van prediking te Athene mislukt was, en de apostel na deze mislukking zich opnieuw bezonnen heeft over de methode en besloten heeft het evangelie op deze wijze te Corinthe te prediken, namelijk geheel vrij van woorden der menselijke wijsheid. De apostel zou dan na Athene een nieuwe methode gezocht hebben. Maar hier is mee beslissend, hoe het tweede vers geëxegeseerd wordt.

Maar hierover in een volgend artikel.

H.

v. d. B.

UIT DE SCHRIFT

De heiligmaking der wereld.

Te dien dage zal op de bellen der paarden staan: DE HEILIGHEID DES HEEREN.
Zacharia 14:20 a.

Als Zacharia in onze dagen had geleefd, en in onze begrippen de gedachte tot uitdrukking had moeten brengen, welke in den tekst vervat is — dan zou een „Kerk en Vrede”-man, of een Gereformeerde C. D. U.-er achterover vallen van ontzetting.

Immers, dan zou de profeet geschreven hebben zoiets als: op de loopen der kanonnen zal te dien dage staan: „Heilig den HEERE!” (gelijk in het oorspronkelijk staat).

De hovenbedoelde menschen zouden dat natuurlijk heel goddeloos van dien profeet Zacharia gevonden hebben —

maar zoiets bedoelde de man toch — bedoelde dus ook de Heilige Geest, Die mede door dezen Zijn dienstknecht sprak.

Want als er voor Israël iets profaan¹⁾ was, dan was het het paard. Dat kenden zij niet als huisdier; het werd niet gebruikt in het maatschappelijk leven; het was voor hen, evenals voor de andere Oostersche volken, een oorlogsdier; de versperoonlijking van het krijgsgeweld. (Denk aan de prachtige beschrijving, welke Job er van geeft.)

De kop van zulk een strijdros was voorzien van rinkelende bellen, eenzijdig om 't paard aan te vuren, anderzijds om den vijand schrik in te boezemen, vooral wanneer men met een heelen troep in galop kwam aanstormen.

Welnu: „te dien dage zal op de bellen der paarden staan: „Heilig den HEERE!”

„Te dien dage” — we kunnen dat hier niet breed betoogen, maar zeggen alléén, dat Zacharia hier de toekomst van het Godsrijk beschrijft in vormen, ontleend aan de schaduwachtige bedeeeling van het Oude Verbond, en dat deze beschrijving niet slechts naar een werkelijkheid heenwijst, welke aanvangt met den jongsten dag, doch wel zeer zeker geldt héél de Nieuwtestamentische periode. (Zie Ridderbos, Korte Verklaring i.v.)

Te dien dage zal alles te Jeruzalem den HEERE gewijd zijn: niet alleen de sprengbekkens bij het altaar, ook de potten in den Tempelvoorhof — niet alleen het vaatwerk, dat in den Tempel gebruikt werd, maar alle potten in Jeruzalem en in heel Juda.

Ja, zelfs op de bellen der paarden (in onze taal dus: op de loopen der mitrailleurs) zal staan... wat?

hetzelfde, dat stond op den gouden band, welke met een hemelsblauw lint moest worden bevestigd aan de voorzijde van den hoogepriesterlijken hoed.

O, hoe blinkt hierin de heerlijkheid der Nieuwe Bedeeeling (de Bedeeeling van den Pinkster-Geest) ver uit boven die der Oude (en deze was al zoo heerlijk!)

Want onder Israël was 't zóó: God wilde Zijn Kerk in de oudheid leeren, dat het geen geringe zaak was, om van onheilige zondaren tot heilige kinderen Gods gemaakt te worden —

en daarom trok de HEERE onder Zijn volk verschillende kringen van heiligheid.

Héél Kanaän was heilige grond, maar de heiligste bodem was de Sionsberg, waarop Jeruzalem lag — en in de stad des Allerhoogsten was het Tempelplateau weer heiliger — en in het Tempelkomplex was er die klimax van den voorhof naar het Allerheiligste.

Met het volk was het al niet anders: héél 't volk behoorde den HEERE toe, maar die in het ambt stonden waren heiliger — en ook onder hen waren er graden: de priesters waren heiliger dan de

levieten, en onder de priesters was de heiligste van allen de hoogepriester, de eenige onder het gansche volk, die de inscriptie dragen mocht! „heilig den HEERE!”

Maar — als de Pinkster-Geest Zich uitstort, over alle vleesch —

dan gelden geen grenzen meer noch graden, geen afstanden noch staketsels — dan vallen alle scheidingslijnen weg en alle kringen daartoe — dan vliegen alle Tempeldeuren open, en wordt het voorhangsel gescheurd —

dan wordt de Kerk: „een koninklijk priesterschap, een heilig volk!”

Ieder kind van God draagt het stempel: „Heilig den HEERE!”

Wat?

Ja, dat is de rijkdom der Nieuwe Bedeeeling: de Pinkster-Geest is niet alleen Reformatie der Kerk, doch ook Herschepper der wereld, en daarom strijdt Hij in een worsteling, waarin het vonkt en knettert over de aarde, om het gansche wereldleven op te eischen voor den HEERE!

Zelfs op de bellen der paarden, oorlogswerktuigen, die de goddelooze mensch heel gemakkelijk kan misbruiken, n.l. wanneer hij het geweld wil doen triomfeeren over het recht, zal staan: „heilig den HEERE!”

Niets zal meer „profaan” zijn.

Neen, Barth en Brunner, het horizontale vlak van het wereldleven is niet als volslagen-zondig zoo profaan, dat de vertikale openbaring Gods er geen betekenis voor heeft, en dat er van Christelijke aktie, zoowel in het staatkundig als in het maatschappelijk leven, niets terecht komt.

Waar men leeft met den Pinkster-Geest, daar wordt het gansche leven GODS DIENST — daar schrijven Gods kinderen dat „Heilig den HEERE!” niet maar op hun bijbel en psalmboek, hun kerkgebouwen en kansels, hun doopvont en avondmaalsdisch, maar ook op de pen, waarmee zij hun rekening schrijven of hun litteraire kopie, op de weegschaal, waarmee zij hun klanten het bestelde afwegen, op de ploegschaar, met welke zij de vette aarde openrijten.

Alles wordt den HEERE heilig: gezin en school, akkerwerk en markt, pers en universiteit — alle arbeid, waar dan ook: huis of leslokaal, keuken of kazerne, kollege-zaal of raadkamer, veld of zee, wordt dienst van God.

Want de Geest, de Pinkster-Geest, is uitgestort over alle vleesch — en daarom ziet het geloof dat wonder van de heiligmaking der wereld: bellen met een inscriptie: HEILIG DEN HEERE!
J. SMELIK.

KERKELIJK LEVEN

Respect voor meerdere vergaderingen. (II.) (Slot.)

Ons voorgaande artikel wees er op, dat de „meerdere vergadering” nimmer als „deus ex machina” fungeeren mag, ook niet voor onze verbeelding. Toetsing van haar besluiten is plicht, en ook een in de vrije samenleving van het kerkverband vooraf bedongen recht.

Vandaar dan ook, dat in den laatste tijd onder ons tegen elke valsche vereering van synodale vergaderingen in zekeren zin een waarschuwingseis in werking is gesteld, met name in de periodieke vraag om een andere werkwijze onzer synodes. Persoonlijk geloof ik, dat voor een dergelijk verlangen alleszins reden is. Maar ik vrees, dat er meer te veranderen is dan over het algemeen toegegeven wordt, en in discussie wordt gebracht. Want, zonder ook maar iets af te willen dingen op den grooten ernst, waarmee in de commissies der synode gewerkt wordt, in vergaderingen, die meermalen uiterst afmattend zijn, vragen we ons toch af of niet bij de bestaande regeling zeer veel aan de beslissing der volle synode wordt overgelaten, dat toch feitelijk in haar plenaire zitting op het bepaalde moment, waarin het tot stemming komt, nog niet afgehandeld heeft kunnen worden.

Verschillende oorzaken kunnen hier optreden.

Een tuchtwastie, van de zijde van bezwaardere voorgelegd aan de synode, komt b.v. in de vergadering eener commissie der synode. Deze commissie doet haar best, studeert ijverig, verdient allen lof, en komt tenslotte tot de vaststelling van een rapport, dat in volle vergadering wordt voorgelezen. Daar beginnen o.i. vaak de moeilijkheden. Stel, men heeft bezwaren tegen de conclusies van het rapport, of men heeft aangaande de zaak-in-geding de beschikking over enkele, maar niet over alle gegevens, of, stel, er is een tegenrapport van een minderheid, hoe zal men dan stemmen? De stukken kwamen in de commissie lang niet allen leden onder de oogen, en in de synode is het percentage van wie ze konden inzien (van bestudeeren is heelmaal geen sprake, als men tot 's avonds laat met allerlei werk bezet is) nog veel kleiner. Toch moet gestemd worden; in elke stem ligt evenwel een flinke dosis „vertrouwen” uitgesproken. Maar het eigen oordeel staat dan op veel lager percentage. Dat ligt niet aan de personen, doch aan het systeem.

Of — om een ander voorbeeld te kiezen — stel, een hoogleeraar moet benoemd worden, en er is over de

vraag van de wenschelijkheid van een bepaald persoon verschil van meening. Hoeveel onder hen, die moeten stemmen, kunnen zelfstandig over het pro en contra oordeelen. Ze moeten varen op het kompas van anderen; tenzij ze den moed hebben, zich tot 'n keuze incompetent te verklaren. En bij het varen op eens anders kompas legt uiteraard menige factor gewicht in de schaal, die met het onderwerp in 't kwestie niets heeft uit te staan. Het zwaartepunt wordt zoo weer feitelijk verplaatst naar de kleinere colleges, die in een dergelijke aangelegenheid van praeadvies hebben te dienen. In zulke colleges evenwel kan één stem meer of minder de weegschaal laten doorslaan. Komt er langs dezen weg in een synodale vergadering onrijpe beslissingen, dan ligt dit weer niet aan de personen, doch aan het systeem.

De voorbeelden zijn losweg gegrepen, maar ze zijn, voor wie hun symptomatisch karakter erkent, voldoende om te bewijzen, dat bij de bestaande werkwijze onzer synodes respect voor den goeden wil der personen nog volstrekt niet insluit respect voor het gevolgde werksysteem. Critiek op dit systeem — en ze is vrij algemeen, al concludeeren niet allen gelijkelijk — stelt de critiek op bepaalde besluiten als waarschijnlijk vóórlop.

Want — ons systeem van werken is van de grootste betekenis voor de beantwoording der vraag, of wij na volbrachten arbeid nu ook mogen gelooven, dat de belofte van de leiding des Geestes aan ons vervuld is.

Over die leiding des Heiligen Geestes kan men soms vreemde beschouwingen het woord hooren nemen. Velen meenen, dat juist kerkelijke institutionele vergaderingen bijzonder de belofte van den Heiligen Geest en van diens leiding hebben ontvangen. Speciaal kerkelijke, in onderscheiding dan van niet-kerkelijke bijeenkomsten, zouden in die bijzondere gunst deelen. Vandaar, dat zij het geen oogenblik vreemd vinden, als in een politieke, een sociale, een wetenschappelijke werkgemeenschap de meeningen botsen, en blijven botsen, maar in de kerk zoo iets verschrikkelijk achten. Want aan de kerk is toch de leiding des Heiligen Geestes toegezegd? En wat op een kerkelijke vergadering besloten is, dat moet dus verder zonder critiek aanvaard worden?

Soortgelijke redeneering evenwel komt mij vrij gevaarlijk voor.

Gevaarlijk, allereerst wegens het verkeerde kerkbegrip, dat er achter liggen moet. Zeker, aan Gods verbonds-volk zijn groote beloften gegeven; maar dat volk is breder dan het kerkelijk instituut. Al kan ik niet met hen meegaan, die b.v. den christelijken staat ook tot de kerk rekenen, ik zou toch evenmin willen beweren, dat beloften, die Gods volk toekomen, speciaal het kerkelijk instituut regardeeren, met terzijde stelling, of zelfs maar achterop plaatsing van de niet-kerkelijke-institutionele werkgemeenschappen in het koninkrijk der hemelen. Leiding des Geestes is over heel de linie aan al Gods volk beloofd; ook als zij, die in de kerk door het Woord en den Geest Gods als „mensen Gods” geboren zijn, nu verder uitgaan naar de politiek, het sociaal-economisch leven, de wetenschap, en wat dies meer zij. Al wat op dit gebied christelijk vergaderd wordt, staat onder de verbondsbeloften van leiding des Geestes. Het canoniseeren, speciaal van kerkelijk-institutionele vergaderingen, ligt in de roomsche lijn.

En — zie daar de tweede reden waarom zulk redeneeren gevaarlijk is — aan Gods volk is de leiding des Heiligen Geestes, en de geloofszerkheid dienaangaande, niet toegezegd in een eenzijdig, doch in een tweezijdig verbond. Dat wil zeggen: de Heere heeft ons de belofte gegeven in onlosmakelijk verband met Zijn eisch. Wij kunnen de trouw verbreken, in de liefde verkouden, we kunnen in partijisch elkaar zonden verwijten, die we zelf doen of waaraan we in eigen allernaasten kring door ons stilzwijgen en toezien mede schuldig worden, wij kunnen te lui worden om naar argumenten te luisteren, of ze schikken en ploofen al naar gelang we een bepaald doel bereiken willen. Zulke zonden zijn niet alleen mogelijk, ze zijn werkelijk. Ze hebben heel perioden van de kerkgeschiedenis verduisterd en vergiftigd. En in zulke perioden komt over de kerk het oordeel der verharding, der geestelijke verlatenheid tot ongestelijke „leiding” en tot valsche diplomatie, de nieuwtestamentische verbondswraak, die sommigen, merkwaardigerwijze, onder de onmogelijkheden rangschikken, maar die toch bestaat, tenzij men een verbondskring van uitverkorenen binnen de kerk zich denkt: het „kerkje in de kerk”.

Waarom we dit opmerken? Niet, om toestanden der kerk, doch om houdingen van sommige kerkmensen te laken. Niet om een of andere meerdere vergadering, doch om een valsche „respect” voor zulke vergadering af te keuren. Hebben wij bezwaar tegen konkrete beslissingen van een bepaalde meerdere vergadering, dan zullen wij dat ook wel konkeet, met bepaalde aanwijzing van de quaestieuze punten, moeten zeggen. Maar dan mogen anderen niet de aandacht van dat konkrete punt afleiden door generaliseeren over „kerkelijke vergaderingen”, die toch respect verdienen? Dat laatste weten we ook wel; en juist omdat dat zoo is, moet in het belang der komende vergaderingen gewaakt worden tegen verkeerde tendenzen of effecten der voorafgegane. Natuurlijk onder erkenning dat God de geschiedenis leidt, en dat ieder daarmee te rekenen heeft, als hij staat voor „gedane zaken”. Maar dan tevens onder gelijktijdige erkenning, dat wij allen elk oogenblik gebonden zijn, niet aan „den verborgen”, doch aan „den geopenbaarden wil” des Heeren. Met

wat wij c
ieder ooge

Respect
dat is van
ring nee
kerk te
beloofd,
en Hij h
zeven gem
Hij ooit g
de kerk-
conven
het schrik
uit het an
contra-pe
der kerk
Respect
derhalve
hebben v
kerkelijke
„mindere”
beven vo
Als in
wordt den
bij 'theem
den volgc
eenzucht,
dachte v
dragers, C
alleen, er
(hoe wor
is soms r
kortom, a
is, dan h
zonder bl
gaderinge
zwakhede
immers in
En zoo
kerkelijke
kerk betr
stellen in
kerk. 't Is
wilt opkl
kwesties
zoo „gepr
keerde, te
dat hersta
pers niet
bleef), in
ja, er mo
moesten
gezet? Ge
dan tegel
sommige
„praten”
van acht)
meer ges
vraag bo
plaatst lo
niet onbe
toch nimm
vaatje sy
golven de
moet eers
gebeuren,
gadering
kerk prob
agendum
zich inlat
haar mog
Respect
is slechts
ringen.
hillijk is
dat ze zell
omdat de
werk. La
voor Gods
niet begin
hun ambt
gezinnen,
de consci
al wat d
vergaderin
baar wil
deel. Laat
praten, on
te schenk
menteerer
van haar
„wantrou
de feite
Laat ze ni
van een v
argumente
kerk leid
in volle g
En als
gaderinge
kerkelijke
namelijk
Zijn werk
vergaderin
dere verg
werken in
die aan k

1) Profaan is afgeleid van pro fanum = vóór het heiligdom, dus: ongewijd.

bepaald persoon
en, die moeten
pro en contra
as van anderen;
keuze incompe-
ns anders kom-
it in de schaal,
ts heeft uit te
er feitelijk ver-
een dergelijke
te dienen. In
neer of minder
pe langs dezen
pe beslissingen,
doch aan het

naar ze zijn, voor
voldoende om
erkwijze onzer
der personen
r het gevolgde
en ze is vrij
lijk — stelt
waarschijnlijk

van de grootste
vraag, of wij
eloooven, dat de
ons vervuld is.
kan men soms
nemen. Velen
uitaire vergade-
lligen Geest en
eciaal kerk-
kerkelijke bij-
gunst deelen.
vreemd vinden,
tenschappelijke
en blijven
ikkelijk achten.
g des Hellen
rkelijke ver-
zonder critiek

at mij vrij ge-
erde kerkbegrip.
Gods verbonds-
ar dat volk is
an ik niet met
staat ook tot
willen beweren,
n, speciaal het
t, met terzijde
van de niet-
in het konink-
is over heel de
s zij, die in de
als „mensen
aar de politiek,
schap, en wat
ristelijk ver-
dsbeloften van
e, speciaal van
in de roomsche

rom zulk rede-
de leiding des
dianaangaande,
een tweezijdig
aft ons die be-
band met Zijn
m, in de liefde
elkaar zonden
n we in eigen
en en toezien
lui worden om
kken en plooiën
ereiken willen.
e zijn werkelijk
eschiedenis ver-
oden komt over
der geestelijke
en tot valsche
poudswraak, die
de onmogelijk-
taut, tenzij men
binnen de
rk”.

toestanden der
kerkmensen
re vergadering,
zulke vergade-
tegen konkrete
re vergadering,
t, met bepaalde
moeten zeggen.
adacht van dat
eneraliseert
ich respect ver-
en juist omdat
mende vergade-
le tendenzen of
nder erkenning.
ieder daarmee
ne zaken”. Maar
g, dat wij allen
den verborgen”,
es Heeren. Met

wat wij daaruit weten, hebben wij op de geschiedenis
ieder oogenblik in te werken.

✱

Respect voor kerkelijke vergaderingen tenslotte, dat is vanzelf al een onding, wanneer men de vergade-
ring neemt in tegenstelling met wat voorts in de
kerk te doen is. Christus heeft aan de apostelen
beloofd, dat de Geest hen in alle waarheid leiden zou,
en Hij heeft aan de zeven en aan de zeventig maal
zeven gemeenten heerlijke beloften gegeven. Maar heeft
Hij ooit gezegd, dat hij die zegeningen reserveert voor
de kerk-in-vergadering, of voor de apostelen-in-
convent? Neen. Natuurlijk niet. Want volgens
het schriftuurlijke kerkrecht komt de vergadering op
uit het ambt aller geloovigen, en mag zij dus nooit in
contra-positie komen te staan tegenover het volle leven
der kerken zelf.

Respect voor de „meerdere” vergaderingen komt
derhalve te laat, als niet de „mindere” „respect”
hebben voor de wet des Heeren. En respect voor de
kerkelijke vergaderingen (zoowel „meerdere” als
„mindere”) komt te laat, als niet de geloovigen samen
beven voor Zijn Woord, om alles daarnaar in te richten.

Als in de mindere partijdigheid heerscht (hoe
wordt den ééne keer de verkiezing van een „secundus”
bij theengaan van een „primus” noodig geacht, maar
den volgende keer soms opzettelijk verhinderd?), of
eersucht, of een tendenz om in te gaan tegen de ge-
dachte van de formulieren ter bevestiging van ambts-
dragers, de gedachte n.l., dat de regeering niet bij één
alleen, en ook niet bij zeer weinigen behoort te zijn
(hoe wordt op dat punt niet onder ons vergeten, wat
de formulieren „der vaderen” zeggen, en hoe onbekoet
is soms niet de uitval tegen wie op dit euvel wijst?),
kortom, als het in de mindere vergaderingen niet pluis
is, dan kunnen de meerdere niet zegenend werken,
zonder blok aan 't been. Respect voor de meerdere ver-
gaderingen mag niet de aandacht afleiden van de
zwakheden of zonden der mindere; deze alle komen
immers in de meerdere terug?

En zoo is het ook wat de verhouding tusschen een
kerkelijke vergadering en het overige leven der
kerk betreft. Er zijn neigingen om een vergadering te
stellen in contra-positie tegenover het volle leven der
kerk. 't Is gebeurd, dat in de pers druk en heilzaam,
wilt opklarend „gepraat” werd over de aanhangige
kwesties (de polemiek der professoren Kuyper en Hepp),
zoo „gepraat”, dat de rust, die verstoord was, weder-
keerde, terwijl tegelijkertijd iemand, die in de pers aan
dat herstel der rust door nuchtere argumentatie in de
pers niet had meegedaan (wat voor zijn vrije verkiezing
bleef), ineens het volk verraste met de mededeeling,
ja, er moest wel een geheime synode zijn, want we
moesten eens praten. Wie had dat praten op 't agendum
gezet? Geen enkele mindere vergadering. En als men
dan tegelijkertijd constateeren kan, hoe opzettelijk in
sommige persorganen het ééne punt, waarover wel te
„praten” viel (brief Prof. Grelidannus inzake commissie-
van-acht) doodgezegen wordt, en de vrede der kerk
meer gesuggereerd, dan gemaakt wordt, dan komt de
vraag boven, of niet een vergadering hier wordt ge-
plaatst los naast het eigenlijke leven der kerk, en of
niet onbedoeld haar het recht toegekend wordt, dat ze
toch nimmer heeft, het recht n.l., om mechanisch een
vaasje synthetische olie uit te gieten op de woelige
golven der kerk? Maar olie op de golven gieten, dat
moet eerst in den vrijen omgang der kerkleden zelf
gebeuren, en daarna pas kan 't gebeuren in de ver-
gaderingen der kerk. Niet doordat ze 't leven der
kerk probeeren te opprimereen, maar doordat ze haar
agendum goed en gehoorzaam afwerken, en vooral niet
zich inlaten met dingen, die geen agendapunten voor
haar mogen zijn.

Respect voor meerdere vergaderingen? Maar dat
is slechts mogelijk bij respect VAN meerdere vergade-
ringen. Laat deze respect hebben voor al wat goed en
billijk is, voor wie waarheid spreken en daardoor —
dat ze zelf niet weten hoe — wel vrede moeten maken,
omdat de belofte Gods dit resultaat bond aan dat
werk. Laat de meerdere vergadering respect hebben
voor Gods Geest, die begint bij het begin, en die dus
niet begint bij HAAR! Hij begint in de geloovigen, die
hun ambt hebben, in de kerkeraden, in de pers, in de
gezinnen, in de gebedskamer, in de vrije oefening van
de consciëntie van wie in Christus' vrijheid staat. En
al wat daar goed en waarachtig is, laat de meerdere
vergadering dat respecteren, en DAARAAN dienst-
baar willen zijn, gerechtigheid werkende voor haar
deel. Laat ze niet generaliseeren over „verhoudingen”
praten, om aan de konkrete „feiten” geen aandacht
te schenken of te helpen schenken. Laat ze niet argu-
menteerende critiek op bepaalde handelingen ook
van haar zelf, afdoen door onbewezen hypothesen inzake
„wantrouwen” bij de critici, hetgeen al weer beteekent:
de feiten, en de concrete vraagpunten, laten loopen.
Laat ze niet zelf „vertrouwen” eischen in kwesties, waarbij
van een vertrouwensfeer niets noodig is, doch nuchtere
argumentatie gevraagd wordt — door den Geest, die de
kerk leiden wil, doch nooit mechanisch, wijl alleen,
in volle inwerkingstelling van haar eigen vermogens.

En als het met het respect van de kerkelijke ver-
gaderingen in orde is, dan zal het met het respect voor
kerkelijke vergaderingen ook in orde komen. Er liggen
namelijk groote en duurzame beloften Gods: Hij zal
Zijn werk, dat Hij begonnen heeft (buiten de meerdere
vergaderingen dus) ook voleinden (o.m. in de meer-
dere vergaderingen). Maar men moet Hem dan ook laten
werken in Zijn eigen orde. Elke meerdere vergadering,
die aan kwade gevolgen dookert, doch de oorzaak

der kwaal niet ziet, noch uit helpt rukken (helpen,
zoover het haar taak mocht zijn), ondermijnt het respect
voor het begin van de wegen des Geestes, laat Hem
bij het begin alleen werken, zoo ze Hem al niet
wederstaat en doet verkeerd, als zij voor zich het
respect vraagt, dat zij zelf voor Gods werk en voor
de orde daarvan, heeft noch opwekt.

Het vrije ambt der geloovigen is het begin,
de vergadering is maar vervolg. Zóó is Gods orde.
Een meerdere vergadering, die DEZE ZIJNE ORDE
niet respecteert, verdient geen respect, doch moet om
's Heeren wil in het aangezicht (der kerk) weerstaan
worden, opdat de kerk des Heeren haar vrijheid moge
genieten, die ze in Christus Jezus heeft.

K. S.

Drachten.

Voor „Persschouw” bestemde ik verleden week een
stukje, waarin o.m. naar Ds Veldkamp verwezen wordt.
Men gelieve dus te bedenken, dat het nu geplaatste voor
het vorig nummer bestemd was, doch toen wegens
plaatsgebrek bleef liggen.

Intusschen is Ds Veldkamp uitgesproken. Volgende
week hoop ik daarom mijn slotopmerking te geven.

K. S.

De zelfstandigheid der plaatselijke kerk (V.)

Op de vraag: mag de meerdere vergadering eigen-
machtig ingrijpen in de plaatselijke kerk, was het
antwoord: Neen!

Die macht bezit de meerdere vergadering rechteus
niet.

Want de macht moet zich toch gronden in een recht.
En dat recht moet dan gevonden kunnen worden.

Voor deze hogere macht nu is geen rechtsgrond
aanwezig. Dit wordt zeer eenvoudig uitgewezen door
de verhouding, waarin plaatselijke kerk en meer-
dere vergadering tegenover elkaar staan.

De plaatselijke kerken zijn geen onderdeelen van een
groot geheel. Ze zijn óók niet door een hogere ver-
gadering, die eerst was, gecreëerd. Maar omge-
keerd hebben de synoden haar bestaan te danken aan
de plaatselijke kerken. Ze bestaan krachtens usantie
als instelling, als samenkomst van afgevaardigden
voor een bepaald momentelijk doel, maar niet als col-
lege, zooals de kerkeraad.

Hoe zouden deze vergaderingen ooit tot hogere mach-
ten boven het ambt en hoven de plaatselijke kerken
worden? Laat ons in 'toeg vatten het ontstaan van
meerdere vergaderingen in den allereenvoudigsten vorm.

De meerdere vergadering is ontstaan uit de behoefte,
die de plaatselijke kerken aan elkaar hadden. Stellen
we ons het kerkverband een oogenblik voor als het
verband van drie kerken, die slechts elkaar hebben
in een uitgestrekte omgeving. Deze drie plaatselijke
kerken zoeken elkaar, en spreken af, dat ze elkander
zullen steunen met raad en daad. Om dit contact te
oefenen komen ze op bepaalde tijden samen. Om het
maar weer eenvoudig te nemen: ze komen samen in
de drie predikanten als afgevaardigden. Dat is dan
dus een synode van drie man. Deze drie broeders zijn
samen, niet om zich in hun ambt voor de andere
kerken te laten gelden, maar elk vertegenwoordigende
eigen kerk. Elk met eigen ambt in eigen kerk, maar
niet met ambtsmacht tegenover elkaar.

Doordat deze drie nu bij elkaar zijn, ontstaat daar
in die drie toch geen hogere macht, die komt te
staan boven de kerkeraden van de gemeenten.

B. krijgt daardoor niet te zeggen in de kerk van A.
en C. en A. niet in de kerk van B. en C. Al evenmin,
mutatis mutandis, als, wanneer winkeliers confereeren,
de een daardoor gezag krijgt in den winkel van den
ander.

Doordat en terwijl ze bij elkaar zijn, ontstaat daar
dus geen hogere macht. En zooals dit voor drie geldt,
geldt dit ook voor vier en voor honderd. De vergadering
kan zelfs wel zeer indrukwekkend worden, maar de
hogere macht komt nergens vandaan, heeft geen
schijn van rechtsgrond en is dus ook nergens te vinden.

✱

Deze eenvoudige voorstelling dient niet, om het gezag
der synoden te verkleinen. Integendeel, wij behooren er
naar te staan, dat de meerdere vergaderingen zich met
macht kunnen laten gelden tegen alle independentis-
tische willekeur van de plaatselijke kerken en behooren
het te waardeeren, dat ze zich daartegen met het gezag
van Gods Woord gestreng laten gelden.

't Is er alléén maar om te doen dit ééne punt af
te snijden, dat de meerdere vergadering een hogere
macht is, die zich in de plaatselijke kerk boven het
ambt en in plaats van het ambt mag stellen, bijvoorbeeld
door eigenmachtig ambtsdragers te ontzetten uit
het ambt.

Daartoe ontbreekt aan de meerdere vergadering het
recht. En dit is wel zóó sterk, dat de plaatselijke kerken
te samen of afzonderlijk aan de synodes dit recht
zelfs niet mogen overdragen, omdat dit zou zijn een
afschuiven van de eigen verantwoordelijkheid en de
erkenning van een macht boven de kerk, die niet
bestaat.

Prof. Rutgers (het juk der tweede Hiërarchie 1887)
verklaarde:

„Ook in vroeger tijd hadden de classen en synoden
wel gecommiteerden en deputaten, maar nooit werd
geduld, dat zij ook maar eenigszins als bestuursleden
optraden. Zij hadden eenvoudig uit te voeren, wat hun
door de kerken was opgedragen, zonder eenige alge-
meene of bijzondere bestuursmacht. Deze bleef in den
vollen zin bij de kerken zelve. Daarom juist was er
(Zie vervolg op blz. 400.)

Zingende en Zuchtende Pelgrims.

Er zijn velerlei soorten van pelgrims, die de reis
maken naar het Land van Immanuel. Hoewel de
rijke gevarieerdheid van het menschenleven nu nog
door de zonde ten ondergehouden wordt, ook in de
Kerk ten ondergehouden wordt en eerst in den
hemel met zijn vele woningen openbaar zal wor-
den, kunnen toch de scherpste leer- en de stijfste
levensvormen op deze aarde niet verbergen dat er
allerlei onderscheid is tusschen de kinderen Gods.
Verschillen, die door onze onvolkomenheid helaas
als geschillen zich al te vaak voordoen. Wij ver-
loochenen méér dan wij weten de veelzijdigheid
der genade voor de eenzijdigheid onzer vroonheid,
wij kennen nog maar het do-re-mi van de groote
doxologie: O, diepte des rijkdoms! Misschien zingt
gij niet mede, broeder, als de Gemeente in gezan-
gen God prijst, maar in den hemel zullen u en ik
dit gezang en vele nieuwe liederen zingen! O, tel-
kenmale als ik hier op aarde den aanhef van die
zielsaangrijpende hymne in mijn hart voel trillen:
O, diepte des rijkdoms! dan is het of er een paar
engelen Gods met hemelschen humor alle boeken
uit mijn kast, alle artikelen uit mijn archief en alle
plannen uit mijn hoofd halen, waarop titels staan
als: ons program of iets dergelijks, dan is het of
de Geest mijn hart verrijkt zodat ik iets ga ver-
staan van Gods program voor Zijn creatuur. Dan
doe ik het raampje van mijn gereserveerde coupé
enkele centimeters open, dan adem ik de zuivere
lucht in van de Liefelijke Bergen, dan is het mij
gansch wonderlijk en wel te moede en spreek ik
de dichteres na:

Als gouden de portalen zijn
Hoe zullen dan de zâten zijn!

Er zijn dan van die „mede-reizigers naar de
eeuwigheid”, die mij bezwaard aanzien en diep
zuchten, hetzij over zichzelf hetzij over mij,
waarschijnlijk over ons beiden. Ik wilde over
dat onderscheid tusschen zingende en zuch-
tende pelgrims enkele opmerkingen maken. Juist
tusschen hen komt het op de reis nogal eens tot
conflicten. Bunyan, de fijne christenkenner met
het ruime hart, heeft in zijn pelgrimsreize aan
de zuchtende pelgrims een uitgebreide plaats in-
geruimd. Hij laat waarlijk niet alleen krachtadig
bekeerde Christenen, Getrouwe martelaren, een
blijmoedige Hoop, een vermaard kampvechter als
Groote Genade naar den hemel reizen. Het is niet
een eng, fantastisch hemelpoortje in zijn allegorie.
Neen, het ruischt op iedere bladzijde: ik zie een
poort wijd openstaan... Ziet ze reizen: Neerslacht-
tig en zijn dochter Zeerbevreesd; Lichtvertraagd
op zijn krukken: Vreesachtig, die het woord:
Klopt en u zal opengedaan worden, verandert in:
Zucht... en u zal misschien opengedaan worden!
De oude Eerlijk getuigt van dezen Vreesachtig: „Ik
heb nog nooit een pelgrim gezien, die zoo lastig
was als hij! Ja, deze allen hebben een moeilijke
reis. Het is ook niet leuk zulke mede-reizigers
in de coupé te hebben! Maar dat zal toch moeten,
broeder! Ik geloof één heilige Kerk: dat wil zeg-
gen een Kerk met zingende en met zuchtende pel-
grims, een Kerk met meningsverschillen, indien
gij wilt. Eens zal God alle tranen afwisschen,
lees ik. Maar eens zal God ook alle zuchten doen
ophouden. Dat lijkt mij nog grooter genade. In
de tranen schuilt vaak nog zekere adel. De tranen
ontsiert den man niet! Maar een zucht... geeft
geén lucht, maakt benauwd, bezwaart de geestelijke
atmosfeer. O, dat benauwde leven der geloovigen,
terwijl wij toch zulk een zeer vriendelijken Vader
daarboven hebben, die zelfs de haren van ons
hoofd geteld heeft! Maar eens neemt God alle
zuchten weg. Dan krijgt Neerslachtig de bood-
schap: „Bevende man, ik kom u mededeelen, dat
gij bij uw God verwacht wordt om eeuwig verlost
te zijn van vrees en twijfel”. Dan gaat zijn dochter
Neerslachtig zingende door het water! Ja, soms
verandert God reeds tijdens de reize of in het
land Beulah de stemming van zijn bedrukte kinde-
ren. Dat zijn van die hoofdstukken, die alleen in
een christelijke psychologie kunnen voorkom-
en. Dan neemt Lichtvertraagd zijn krukken en
springt en huppelt er mede! Dan zingt de zuch-
tende pelgrim van het blad en zonder blad, dan
is de man van benauwden geest een wandelende
toonladder geworden! Maar de grondtoon is altijd
dezelfde, „O, diepte des rijkdoms! Het is het
do-re-mi van het groote loflied der eeuwigheid,
waarin de eens zoo trillende stem van Vreesachtig
een metalen bariton zal zijn en het piepstemmetje
van Neerslachtig een wondervolle heldentenor, de
zeurstem van Zeerbevreesd zal opklinken als een
sopraan des heils!

Zalig zijn zij, die het heimwee hebben, want zij
zullen thuiskomen!

N. B.

ook geen rangorde in de verhouding tusschen kerkeraad, classe en synode. De groote vergadering had wel een zekere zeggenschap over de kleine, maar het bedoelde gezag was in geen deele onbeperkt en volstrekt, maar wel uitdrukkelijk aan Gods Woord gebonden. En het had ook voorts zijn grond niet in meerdere hoogeheid, maar alleen in meerdere talrijkheid. Wat de hoogeheid betreft werd uitdrukkelijk uitgesproken, dat juist de kerkeraad boven de classis stond en de classe weer boven de synode."

Het gezag van de meerdere vergaderingen zou onder ons nooit een punt van geschil geworden zijn, wanneer we bij onze beschouwing van het kerkelijk leven steeds mochten uitgaan van de liefde van Christus en geen zondige menselijke factoren lieten gelden.

Uit den regel: „Eén is uw Meester, n.l. Christus en gij zijt allen broeders" (Matth. 23⁸), terwijl de Meester zelf „onder de Zijnen is als één die dient" (Luc. 22²⁷) volgt het goddelijk gebod tot kerkverband, evenals dat tot éénheid met allen, die van één belijdenis zijn, en tot wegruiming van alle hinderpalen.

De apostelen des Heeren redeneeren, zooals vanzelf spreekt, in denzelfden geest, „God is geen God van verwarring, maar van vrede, zooals in alle kerken (*ecclesiis*) der heiligen" (1 Cor. 14³³). „Het opzicht over de kudde van den Oversten Herder mag niet dwingend zijn, noch als heerschappij voerende" (1 Petr. 5^{2, 3}).

Waar hier in heel de Heilige Schrift niets tegenover staat, is door haar de vraag, wie de meeste is, en dus alle „hogere" macht van Dr. M. Bouwman a fortiori veroordeeld, evenals de door hem geponeerde „ondergeschiktheid".

Niettemin ligt er wel een klimax in 't gezag der meerdere vergaderingen. Inimmers naarmate de vergaderingen méér kerken vertegenwoordigen, neemt haar verantwoordelijkheid toe, en daarmee, wanneer ze haar roeping blijken te verstaan, ook het zedelijk overwicht.

Dit maakt echter niet grooter en hooger, maar kleiner en afhankelijker.

Wanneer de liefde heerscht in de vergaderingen der kerken, dan is er vanzelf ook de onderwerping. De liefde overwint altijd en vanzelf en Gods Woord is overtuigend.

Wat de macht betreft, men kan ook betoogen, zooals Dr. A. Kuyper wel gedaan heeft, dat de meerdere vergadering feitelijk een lagere macht is, omdat de kerkeraad altijd de lastgever blijft van de classis, en deze weer van de synode. Onze conclusie mag zijn: grotere verantwoordelijkheid maakt het gezag meer dienend, maar verhoogt het tevens.

Keeren wij nu weer terug tot de vraag, die hier in 't geding is, of de meerdere vergaderingen als „hogere vergaderingen" eigenmachtig in de zaken van de plaatselijke kerk mogen ingrijpen, dan moet deze met alle beslistheid, ik zou haast zeggen „felheid", ontkennend worden beantwoord. We merken dan „de klauw van het beest".

Dit raakt het leven van de plaatselijke kerk, en dus van de kerk hier op aarde.

Inimmers, wanneer de synodes op dit punt van zichzelf bevoegdheid hebben, dan hebben ze 't ook in andere zaken.

Dan is in principe de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk prijs gegeven en zijn de meerdere vergaderingen als hogere besturen erkend.

Dit neemt de vrijheid der kerken weg en ontstaat het ambt van de verantwoordelijkheid, wat vloekt met den eed der bevestiging, waarmee ieder ambtsdrager rechtstreeks voor God staat.

De kerken worden daardoor opgesmolten in een valsche eenheid, niet gegrond in de belijdenis, maar van bovenaf door hogere macht aangehouden, zooals de hervormde gemeenten, terwijl de besturen steeds meer neiging vertoonen om zich te consolideeren tot permanente colleges.

De geschiedenis heeft geleerd, dat één stap op dezen weg onherstelbaar is en noodwendig tot verdere stappen voert, dat het noodlottig is niet alleen voor het innerlijke leven der plaatselijke gemeenten, maar ook voor het kerkverband. Wij mogen daarom mannen als Prof. Greijdanus en Dr. van Lonkhuijsen dankbaar zijn, dat dit „kerkrecht" ook nu weer bij hen scherpe bestrijding heeft gevonden.

Ik meen te mogen vaststellen, dat de besluiten van de meerdere vergaderingen beslissend zijn en dat de kerken gebonden zijn deze op te volgen, terwijl nochtans de synodes geen hogere bevelende machten zijn.

Het gezag van de meerdere vergaderingen is niet dat van een heerscher over onderdanen, die onderwerping vordert, desnoods met politie; maar 't is gezag van de gezamenlijke eenheid tegenover de afzonderlijke zelfstandige eenheden, die zich bij afspraak of accoord verbonden hebben. Daarin ligt de plicht tot onderwerping aan de besluiten. Het is dus terdage een potestas decisiva, een beslissende macht. Maar dit sluit toch niet in, dat nu de meerdere vergadering zelf eigenmachtig in een weigerachtige kerk ingrijpt, en gaat optreden, om haar eigen besluiten uitgevoerd te krijgen. Dit zou misbruik zijn van macht, want het recht daartoe ontbreekt haar.

Wij kunnen ons drie gevallen voorstellen van conflict.

- 1o. ongehoorzaamheid van de plaatselijke kerk.
- 2o. wanbestuur in de plaatselijke kerk;

1) Ook wanneer dit laatste gevoegd wordt bij het volgende vers, zooals Prof. Groshede voorstelt, gaat dit door.

3o. afwijking van de belijdenis door de plaatselijke kerk.

Geval 1: Ongehoorzaamheid. Het sterkste voorbeeld nemen we: een kerk weigert te voldoen aan alle financiële verplichtingen. De classis of synode staat dan zeer sterk, want deze kerk maakt zich schuldig aan ontrouw, zelfs aan woordbreuk. Het gezag is dan bevelend: Gij moet dat doen. De straf ligt daar onmiddellijk achter; anders kunt gij geen lid van het kerkverband blijven en wordt gij uitgescheiden. Dan gaat de meerdere vergadering niet over tot eigenmachtig ingrijpen in de zaken van zulk een kerk, tot ontzetting van den kerkeraad of tot opheffing van de gemeente. Neen, zij werkt op de consciëntie, en wanneer het niet baat, dan laat zij het tenslotte voor de verantwoordelijkheid van zulke ambtsdragers en van zulke geloovigen. De gemeente alleen kan ontzeten uit het ambt. Desgevraagd met hulp van de classis of synode.

II. Wanbestuur. Dit is geen zaak tegenover de meerdere vergadering, maar een interne aangelegenheid van een plaatselijke kerk, waarbij de meerdere vergadering te hulp geroepen wordt. Het betreft dan zonde van het ambt tegen de eigen gemeente. Wordt de classis er in betrokken, dan blijft het altijd een medisch geval. Het geeft geen directe aanleiding tot de bedreiging met uitscheiding uit het kerkverband, en de besluiten van de meerdere vergadering dragen een ander karakter, dan die in het eerstgenoemde geval van weigerachtigheid. Waar het de interne zaken van de kerk zelf betreft is er in elk geval nog minder aanleiding voor de meerdere vergadering om eigenmachtig in te grijpen en ambtsdragers af te zetten. Wel kan zij recht hebben dit sterk aan te dringen, en dit zelfs als voorwaarde te stellen voor het verdere kerkverband.

Dat zich hier zeer groote moeilijkheden kunnen voordoen, kan gereedelijk worden toegegeven.

Denken we ze ons maar zoo sterk mogelijk.

De meerdere vergadering kan getart worden door ambtsdragers, die zich het ambt onwaardig gemaakt hebben en schuld moeten belijden.

Dan is er aanleiding om het tuchtmiddel toe te passen, dezulken uit te sluiten van het deelnemen aan de vergaderingen van classe en synodes. Waarom wordt deze voor de hand liggende phase in de behandeling nooit toegepast? Ieder zal het prijzen, wanneer de meerdere vergadering zich op grond van de Schrift, in aansluiting bij het goede deel van de gemeente, met groot gezag en waardigheid weet te laten gelden.

Maar nooit kan dit tengevolge hebben, dat het karakter van classe en synode zelf van meerdere vergadering verandert in dat van hogere vergadering, die, los van de gemeente, van bovenaf, eigenmachtig, heerschend, gebiedend en afzettend, als een hogere macht over de kerk, optreedt.

III. Het geval van afwijking in de leer. Hier heeft de meerdere vergadering wel rechtstreeks mee te maken. Want het is verlaten van den gemeenschappelijke grondslag, de belijdenis, die accoord van gemeenschap is. Dit kan alleen den predikant betreffen. Wordt de afwijking in dit geval op grond van Gods Woord bevestigd, dan spreekt de meerdere vergadering uit, dat, zoo iemand geen predikant mag zijn in de Gereformeerde Kerken. Volhardt hij in zijn dwaling, dan behoort de meerdere vergadering hem vervallen te verklaren van de bediening van het ambt in de Gereformeerde Kerken. Ipso facto heeft de betrokkene, waar hij in tegenspraak gekomen is met het onderteekening-formulier dit zelf verklaard. Maar dit vervallen verklaren van de bediening van het ambt in de Gereformeerde Kerken is niet hetzelfde als zoo iemand uit het ambt ontzetten in de plaatselijke kerk, waaraan hij verbonden is. Wanneer hij echter door de meerdere vergadering vervallen verklaard is van de bediening van het ambt in de Gereformeerde Kerken, dan ligt daarin een moreel vonnis en dan geldt dit volgens de synode ook voor de kerk, die hij dient. Wil deze dus in 't kerkverband blijven, dan moet zij den predikant ontzetten uit zijn ambt. Wanneer zij dit niet doet, en den predikant volgt in zijn afwijking van den gezamenlijken grondslag, dan maakt zij zich ipso facto los van het kerkverband.

Maar ook in dit geval heeft de meerdere vergadering niet het recht om eigenmachtig in de zaken van de plaatselijke kerk in te grijpen en den predikant, of den kerkeraad, te ontzetten uit hun ambten. Dit moet de kerkeraad doen, of wanneer het den kerkeraad betreft, dan moet de gemeente dit doen, die ook tot het ambt geroepen heeft. De kerkeraad heeft de verantwoordelijkheid voor zulk een gemeente. De synode niet. Deze kan als uiterste maatregel, wanneer de kerkeraad meegaat op het afwijkende spoor, alle gemeentelieden voor hun verantwoordelijkheid plaatsen, met het gezag van de Heilige Schrift, zoodat ieder persoonlijk de keuze moet doen. 't Spreekt vanzelf, dat hierbij verondersteld wordt, dat alles geschiedt in den geest der liefde, die er is door den Geest van Christus, die het karakter van de kerkelijke vergaderingen adelt. Wanneer dan allen het gezag van de kerkelijke vergadering vermaden en daarin Gods Woord verwerpen, bewijst zulk een kerk er niet meer bij te hooren. Maar zeer waarschijnlijk zal het dan wel blijken, dat er een groot deel is, dat de goede zijde kiest. En misschien zal in dezen rechten weg minstens zooveel bereikt worden, als wanneer de synode zelf als hogere macht optreedt en de ambtsdragers afzet.

In elk geval heeft de meerdere vergadering niet het recht om dit laatste eigenmachtig te doen.

(Slot volgt.)
J. S. POST.

LITERATUUR EN KUNST

Tegenstellingen.

„Twee ringen", door Zuster Sonja. — H. J. Spruyt's Uitg. Mij., Amsterdam.

In een voorrede, die de bekende Dr. J. H. Gunning voor dit boek schreef, vertelt hij ons dat Zuster Sonja geen schrijfster is, die uw verbeelding met breede perspectieven of zwaarwichtige problemen bezig houdt, en dat haar stijl nog niet die soberheid en zelfbeheersching heeft, die de kenmerken zijn van ware, hooge kunst. Ziezo, we weten dus om te beginnen al waar we ons aan te houden hebben. En we verwachten een boek, dat ons als vacantelectuur een paar aangename uurtjes van ontspanning zal geven.

Nu hebben we ontspanningslectuur eens aldus hooren definiëren: boeken, waarvan je geen hoofdpijn krijgt. Maar als ge een boek wilt lezen waarvan ge geen hoofdpijn zult krijgen, geef dan aan „Twee ringen" geen plaats in uw reiskoffer!

Zuster Sonja heeft reeds eerder twee schetsenbundels geschreven over het ziekenhuisleven. Zo lang zij zich bij dit thema houdt gaat het goed, ook in „Twee ringen". Zuster Jet Goldstein is als verpleegster niet onaardig, en de scènetjes in het ziekenhuis zijn soms werkelijk vlot geschreven.

Maar o wee, zuster Jet houdt een dagboek. Een dagboek, dat door haar wordt aangesproken als „mijn boekje", en „lief boekje van mij". En er is een jonge dokter in het ziekenhuis. U hebt het al geraden, we krijgen hier een ziekenhuis-idylle. In de operatiekamer, waar zij hem assisteert, spelen zich liefdes-tooneeltjes af, waarbij beide gelieven zich van verheven taal bedienen, in den trant van „mijn goudgelokte lieveling", en „mijn gouden kleinood". Citeeren hieruit zou een al te gemakkelijke wijze van recenseren zijn!

Dr. de Laat wenscht, om een duistere reden die hij niet noemen kan, het engagement nog niet publiek te maken. Jet vertrouwt aan haar boekje toe, dat ze een schaduw voelt, die kil over haar geluk zweeft.

De zwevende schaduw wordt werkelijkheid, want Nico de Laat blijkt — een getrouwd man te zijn. Hij heeft dat niet eerder verteld, om het „heerlijk gouden weefsel onzer liefde" niet te verscheuren. In een brief aan Jet beticht hij zichzelf als een monster, dat een edele vrouwenziel op 't diepst gewond heeft. Intusschen, met zijn vrouw leeft hij allang niet meer samen. 't Is een onberaden huwelijk geweest, en na hun trouwen bleek, volgens Nico, „de koelheid van die vrouw van een buitengewoon gehalte te zijn". Men kan hem toch niet kwalijk nemen dat hij die vrouw van dat gehalte niet trouw bleef!

Jet geeft den geliefde op, na zwaren strijd. Haar moeder heeft haar ook al gewaarschuwd, omdat Nico een ongelovige is. Jet tracht zichzelf echter te bedriegen op dat punt, en vertrouwt aan het boekje toe dat hij „wel gelooft, maar alleen niet precies zooals de kerk het voorschrijft".

De gelieven besluiten om elkaar niet meer te zien, en Jet krijgt zware pleuritis. Ze blijven echter elkaar trouw. De Swaan, die een heimelijke liefde voor Jet koestert, wordt dan ook teruggewezen. Even houden we ons hart vast. De moeder van Jet heeft ook al een ongelukkige liefde in haar jeugd gehad, en om er nu nog een van dergelijk kaliber te moeten verwerken, zou wat al te bar worden.

Maar De Swaan ontdekt gelukkig ter rechter tijd, dat hij Jets zuster Tine nog liever vindt, en we slaken een zucht van verademing.

Na acht jaren sterft de vrouw, die Nico gebonden hield. Jet is in dien tijd wijkverpleegster op een dorpje geworden. Ieder jaar stuurt Nico een bos roode rozen, voor elk jaar één roos.

Op den achtsten verjaardag van hun liefde gaat hij zelf die rozen brengen, met de boodschap der bevrijding. Maar maak u niet blij, we krijgen géén happy end tot belooning van 't feit, dat we nu al 280 bladzijden doorgeworsteld hebben. De schrijfster heeft een heel wat dramatischer ontknooping voor ons in petto.

In gedachten verdiept over de rozen, die vandaag wel komen zullen, rijdt zuster Jet te veel links in de dorpsstraat, als ze haar wijk in gaat. Een auto moet voor haar uitwijken, botst tegen een boom, en de man die er in zit wordt doodelijk gekwetst. Als Jet den gewonde bevrijdt liggen naast hem in de auto acht roode rozen, doorweekt van bloed. En het einde is dat Jet haar taak als wijkzuster weer op moet nemen. De Swaan heeft echter Nico kort voor zijn sterven nog ontmoet op een conferentie, „onder vele ernstige Godzoekers".

We vragen ons af, na lezing van „Twee ringen", waarom zuster Sonja zich niet liever houdt bij haar schetsjes. Er zijn mensen die ze graag lezen. In „Twee ringen" komt Gods Naam veelvuldig voor, en het aantal gebeden is groot. Iemand heeft eens gezegd: het is een groot kwaad onder ons dat we vaak „ontijdig stichtelijk" worden. Die gedachte laat u niet los als u dit boek van Zuster

Sonja 1
moeder
vraagt,
Laat en
innerlijk
dat God
de moe-
laten he-
Het is
Dergelij
in discen

Het is
schijnli-
een bo-
spreekt
„De w
Wilhelm
Het la-
voerig is
volstaam
boek.
Het p
dit boek
Ze moe-
haar ple-
filosoof.
Wilhelm
sche sch-
idealisme
heid, m
schenk v
Wie
Jeanna
romantiz-
levensse-
in is da-
misschie-
maar a
frisch l

M.

GEF

(Alle
Ds I

Van e
kreeg ik
die toch
nauw al

O zoo
God g
Deze l
het krij
hangt.

Nu ha
des Hei
Akker".

Daarin
verteld
jaren v
Luitena
van den
gebeden
verklara
belofte
keering

Met gl
gepredik
nooddign
knieën.
de offic
Toen o
strijd. H
God hen
niet get
geloof n

Het w
Kwart
met een
bloed d
Aan d
nog eens
moeide
had de

Zoove
Nu st
volgende
1. Is c
2. Ind
verkeerd
3. Is c
4. Ik l
schen w
soon of
verhaald
Mijn a
1. Nee
ben met
enkelen